

UOT 81

FLORİSTİK LEKSİKANIN QARABAĞ DİALEKTİ VƏ TOPONİMLƏRDƏ FUNKSIONAL ÖZƏLLİKLƏRİ

E.E. Hüseynova

(AMEA-nın akademiki M.Z. Nağısoylu tərəfindən təqdim edilmişdir)

Qarabağ, Azərbaycan diyarı olmaqla burada ilkin yaşayış məskənlərinin tarixi eramızdan min illər əvvələ təsadüf edir. Belə ki, arxeoloji baxımdan Aşel mədəniyyətinə xas olan Paleolit dövrünə aid qədim insanın alt çənə sümüyü professor Məmmədali Hüseynov tərəfindən məhz Qarabağ torpağında aşkarlanmışdır. Qədim tarixi olan Qarabağ torpağı bir sıra endemik bitkilərlə də zəngindir. Vətən müharibəsinin rəmzi atributu olan xarıbülbül yalnız Qarabağ torpağında yetişir. Zəngin təbiəti olan Qarabağ torpağının dialektləri də floristik leksikası ilə diqqəti cəlb edir. Belə ki, floristik vahidlər yalnız Qarabağ zonasının dialektlərində deyil, eyni zamanda bu regionun toponimlərində də qarşımıza çıxır. Mövcud toponimləri tədqiq etdikdə isə onların bəzən Qarabağ zonasında bir neçə yaşayış məntəqəsinə verildiyini görmək mümkündür. Digər tərəfdən Qarabağ zonasına xas olan şivələrdə də bir sıra oxşar və fərqli aspektlər diqqəti cəlb edir. Belə ki, Qarabağ şivələrini tədqiq edərkən xeyli sayda floristik leksika vahidlərinin müxtəlif qrammatik quruluşda işləndiyini görə bilərik. Bəzən bu sözlər insan və şəxs adlarından təşəkkül edərək mürəkkəb isim əmələ gətirirlər. Floristik leksika Qarabağın ayrı-ayrı bölgələrinin şivələrində və toponimlərində fərqli formalarda qarşımıza çıxır. Floristik leksikanın bu cür fərqli formalarda işlənməsinin tədqiqi həm toponimika, həm də dialektologiya baxımından əhəmiyyətlidir.

Açar sözlər: Qarabağ şivələri, Qarabağ toponimləri, floristik leksika, endemik flora, dialektoloji lüğətlər, toponimik tədqiqatlar

Giriş

Qarabağ zonası dialektlərinin araşdırılması ilə bağlı alimlər bir sıra tədqiqatlar aparmışdır. Bu tədqiqatlar istər ayrı-ayrı monoqrafiyalar, istərsə də ümumi Azərbaycan dialektləri və ya hər hansı bölgənin şivələrinə xas olan lüğət formasında mövcuddur. Dialektologiya məktəbinin banisi Məmmədəğa Şirəliyev Azərbaycan dialektologiyasının inkişafında əhəmiyyətli rol oynamış, bir sıra zonalarımıza elmi ekspedisiyalar təşkil etmiş, Azərbaycan dilinin dialektoloji atlasını tərtib etmişdir. Azərbaycan dialektologiyasında ayrı-ayrı zonaların tədqiqinə dair bir sıra əsərlər, monoqrafiyalar qələmə alınmışdır. Bunlara G. Binnətovanın “Azərbaycan dilinin Lerik rayon şivələri”, S. Behbudovun “Azərbaycan dilinin Zəngilan rayon şivələri”, N. Əliyevanın “Azərbaycan dilinin Şahbuz şivələri”, R. Rüstəmovun “Quba dialekti”, Ə. Əliyevin “Azərbaycan dilinin Meğri şivələri”, İ. Hacıyevin “İsmayilli rayonunun şivələri”, B. İbrahimovun “Mərzə rayon

şivələri”, M. İslamovun “Azərbaycan dilinin Nuxa dialekti” və digər əsərləri nümunə ola bilər. Həmçinin AMEA-nın müxtəlif illərdə nəşr etdiyi “Azərbaycan dialektoloji lüğəti”, “Azərbaycan dilinin Naxçıvan dialektoloji atlası”, “Azərbaycan dilinin dialektoloji atlası” və s. dialektologiya elminin inkişafında böyük önəm ərz edir. [1, s.35]

Digər tərəfdən tədqiqimizin ikinci hissəsini təşkil edən toponimika sahəsində dilçi alimlərimizin bir sıra qiymətli əsərləri mövcuddur. Belə ki, toponimika sahəsində B. Budaqovun fəaliyyətləri böyük önəm daşıyır. Alimin “Ermənistanda Azərbaycan mənşəli toponimlərin izahlı lüğəti” toponimika elmimizdə böyük əhəmiyyətə malik əsərlərdəndir. Digər tərəfdən Azərbaycan toponimika elminə Q. Qeybullayevin “Azərbaycan toponimləri”, Y. Yusifov, S. Kərimovun “Toponimikanın əsasları”, T. Əhmədovun “Azərbaycan toponimikasının əsasları”, Q. Məşədiyevin “Zaqafqaziyanın Azərbaycan toponimləri”, İ. Bayramovun “Qərbi Azər-

baycanın türk mənşəli toponimləri” kimi töhfələri vardır. Həmçinin AMEA-nın Dilçilik İnstitutu tərəfindən iki cildə nəşr edilmiş “Azərbaycan toponimlərinin ensiklopedik lüğəti” bu sahədə böyük əhəmiyyətə malik əsərlərdəndir.[2, s.25]

Qarabağ zonası dialektləri M. Şirəliyevin təsnifatında qərb qrupuna daxil edilir. Belə ki, dialektologiyanın banisi M. Şirəliyev apardığı tədqiqlər nəticəsində Azərbaycan dilinin şivələrini şimal, cənub, şərq, qərb olmaqla qruplaşdırmış, həmçinin Ağdaş, Göyçay, Cəbrayıl şivələrini keçid dialektləri olaraq təsnif etmişdir. Dilçi alim qərb qrupuna daxil etdiyi Qarabağ zonasının şivələrini bir sıra orfoqrafik, orfoepik xüsusiyyətlər baxımından qruplaşdırır.[1, s.235]

Öz növbəsində floristik leksikanı Qarabağ dialektlərində tədqiq etdikdə bir sıra fərqli məqamları aşkarlamaq mümkündür. Qarabağ zonası şivələrinin tədqiqində floristik leksikanın vahidlərinin yer aldığı istər sadə *dəndix* (Zəngilan şivəsində *yemiş, qarpız və s. toxumu*), *göhrə* (Qubadlı şivəsində *armud növü*), *xora* (Cəbrayıl şivəsində *taxıl növü*), *qıra* (Zəngilan şivəsində *qovun növü*), *qırpım* (Şuşa şivəsində *başaq*), *mərizə* (Zəngilan şivəsində *dağnanəsi*), *mərəndə* (Füzuli şivəsində *üzüm növü*), *suabı* (Cəbrayıl şivəsində *üzüm növü*) istər düzəltmə *qələmə* (Cəbrayıl şivəsində *tikan*), *unnuca* (Zəngilan şivəsində *yeməli bitki adı*), istərsə də mürəkkəb quruluşlu *acıtərə* (Zəngilan şivəsində *vəzəri*), *çüyüdbaşı* (Cəbrayıl şivəsində *şüyüd*), *əmənci-kömənci* (Cəbrayıl şivəsində *əməkəməci*), *ətüzüm* (Xocavənd şivəsində *üzüm növünün adı*), *gicitkanananası* (Şuşa şivələrində *tikansız gicitkən*), *qaradənə* (Zəngilan şivəsində *yemişən*) dialektik vahidlərə rast gəlmək mümkündür.[3, s.70], [3, s.54], [4, s.94], [4, s.101], [4, s.56], [4, s.84] Qarabağ dialektlərində yer alan floristik leksika vahidlərinin morfoloji aspektdən tədqiq etdikdə mürəkkəb və sadə quruluşlu sözlərin düzəltmə quruluşlu sözlərə nisbətən çoxluq təşkil etdiyini görə bilərik. Bu sözlərin bir qisminin ədəbi dilimizdə qarşılığı olsa da, bəzi sözlər yalnız Qarabağ zonasında bitən bitki növü olub digər bölgələrdə rast gəlinmədiyindən dialektoloji lüğətlərdə *üzüm növü*, *bitki növü*, *ağac növü*, *ot növü* olaraq yer aldığını görə bilərik.

Qarabağ zonası endemik bitkilərlə zəngindir. Bu zonanın özünəxas təbiəti, relyef xüsusiyyətləri olduğundan burada xeyli sayda endemik bitkilərə rast gəlmək mümkündür. Bu bitkilərə digər zonalarımızda rast gəlinmədiyindən onların ədəbi dilimizdə qarşılıqları yoxdur. Qarabağ dialektlərində yer alan və ədəbi dilimizdə rast gəlinməyən bu floristik vahidləri *bitki növü*, *ağac növü*, *ot növü* olaraq qruplaşdırmaq olar. Qarabağ dialektlərində yer alıb ədəbi dilimizdə qarşılığı olmayan və lüğətlərdə *bitki növü* olaraq verilən floristik leksika vahidlərinə *batbat* (Şuşa, Kəlbəcər şivələrində), *bizavça* (Zəngilan şivəsində), *bitrax* (Cəbrayıl şivəsində), *burxanc* (Kəlbəcər şivəsində), *bülül* (Cəbrayıl şivəsində), *caj* (Cəbrayıl, Xocalı şivəsində), *çaşır* (Kəlbəcər, Zəngilan şivəsində), *çərən* (Zəngilan şivəsində), *çilədağ* (Zəngilan şivəsində), *çiriş* (Cəbrayıl, Zəngilan şivəsində), *dişqurdduyan* (Zəngilan şivəsində), *eşşəyotu* (Şuşa şivəsində), *ətotu* (Şuşa, Xankəndi şivəsində), *göyül* (Füzuli, Xankəndi şivəsində), *hacıqoax* (Cəbrayıl şivəsində), *hacımora* (Cəbrayıl, Zəngilan şivəsində), *həbişgülü* (Şuşa şivəsində), *hop* (Cəbrayıl şivəsində), *xımı* (Füzuli şivəsində), *xincilouz* (Şuşa şivəsində), *ipəgəz* (Zəngilan şivəsində), *kələvər* (Füzuli şivəsində), *kətyən* (Xocavənd şivəsində), *kiriş* (Cəbrayıl şivəsində), *kirişnə* (Cəbrayıl şivəsində), *qajdana* (Kəlbəcər şivəsində), *qaytaran* (Kəlbəcər şivəsində), *qazanqarası* (Cəbrayıl şivəsində), *qəyəçayı* (Kəlbəcər şivəsində), *qızdarşağı* (Zəngilan şivəsində), *qulunotu* (Kəlbəcər şivəsində), *müçünü* (Zəngilan şivəsində), *topalağ* (Zəngilan şivəsində), *peşəməngülü* (Xocalı şivəsində), *şahməhləmi* (Cəbrayıl şivəsində), *şıpbır* (Zəngilan şivəsində), *şoran* (Zəngilan şivəsində), *sirzə* (Cəbrayıl şivəsində) sözlərini misal göstərə bilərik. [3, s.65],[4, s.292],[4, s.15],[4, s.23],[4, s.146],[4, s.118]

Qarabağ şivələrində ədəbi dildə qarşılığı olmayan *ot adlarına* Zəngilan dialektində işlənən *mirğız*, *silif* / *sılıf* floristik vahidlərini misal göstərmək olar. Bu sözlərin ədəbi dilimizdə qarşılıqları yoxdur. Şuşa dialektində yer alan *ayıfındığı*, Laçın dialektində *doqquzdon*, mərmərix` Kəlbəcər dialektində *gilinzir*, Kəlbəcər və Zəngilan dialektlərinin hər ikisində işlənən

qozqara, Qubadlı və Laçın şivələrində *ləpira-ğacı*, Cəbrayıl dialektində *lolap*, Zəngilan dialektində *vən* sözləri dialektik lüğətlərdə *ağac adı* olaraq qeyd olunmuşdur. [4, s.87],[4, s.178],[4, s.165] Bunun səbəbi adları sadalanan floristik leksika vahidlərinin ədəbi dildə qarşılıqlarının olmaması, həmin bölgədə yetişən endemik bitkilər olması və onların yalnız şivələrdə işlənməsidir. Bu kimi fərqliliklər floristik leksikanın dialektlərdə tədqiqini şərtləndirir.

Qarabağ şivələrində floristik leksikanın tədqiqi zamanı bir sıra bitki adlarında zoonimlərin orfoqrafik və ya orfoepik formada işləndiyini görmək mümkündür. Bu bitkilər əsasən endemik xarakterli olub yalnız Qarabağ torpağında yetişməsi ilə fərqlənir. Məhz bu səbəbdən bu floristik vahidlər digər dialektlərdə həmçinin ədəbi dildə qarşımıza çıxmır. Kəlbəcər dialektində *atdol*, *buğaçiçəyi*, *qurdotu*, Şuşa şivəsində *doşanotu*, Laçın şivəsində *pişikdırnağı* sözlərinin ədəbi dilimizdə qarşılıqları olmamaqla dialektoloji lüğətlərdə *bitki növü* olaraq qeyd olunur. [4, s.56],[4, s.25] Şuşa şivəsində ədəbi dilimizin orfoepik normasına uyğun olaraq işlənən *doşançarığı* floristik vahidini ədəbi dilimizdə qarşılığı *bağayarpağı*, sözüdür. Cəbrayıl və Füzuli dialektlərində işlənən *danaqıran* mürəkkəb isminin ədəbi dilimizdə qarşılığı *novruzgülü*, *dəvədavanı* isə *qovun növü* olaraq qeyd olunur. [4, s.115]

İnsan adları və ya orqan adları ilə düzələn floristik leksika vahidlərinə Qarabağ dialektlərinin şivələrində rast gəlmək olar. Bu cür sözlərə Şuşa dialektində *xanımsallandı*, Kəlbəcər dialektində *boğazçiçəyi*, *qızqızix*, *qulağaltı*, Füzuli dialektlərində *bozdəli*, *doşanqulağı*, *irişbaba*, *meryəmnəxudu*, Şuşa, Laçın, Füzuli dialektlərində *çilixburnu*, Cəbrayıl şivəsində *enni-qulax*, Zəngilan dialektində *gülbirni*, *qızdarbuxçası* floristik vahidlərini misal göstərmək olar. [4, s.67],[4, s.299],[4, s.189] Bu sözlərin bir qismi dialektlərimizdə ədəbi dilimizdə yer alan orfoqrafik, bir qismi isə orfoepik formaya uyğun şəkildə işlənir.

Qarabağ şivələrində işlənən floristik leksikanın bir qismi ədəbi dilimizdə işlənən sözlərlə omonimlik təşkil edir. Lakin bu dialektik vahidlər ədəbi dilimizdəki qarşılıqlarını deyil,

fərqli anlamları daşımaqdadır. Bu cür sözlərə *qaymaqgülü*, *avar*, *badamcan*, *eşşəx*, *ələf*, *darax*, *kəkil*, *kürə*, *lalatərə*, *yemiş* sözlərini misal çəkmək olar. Göründüyü kimi mövcud sözlər ədəbi dilimiz orfoqrafik və ya orfoepik norması ilə omonimlik təşkil edir. *Qaymaqgülü* Şuşa dialektində *gül adı*, *eşşəx* *qarğıdalı cecəsi*, Qubadlı dialektində *ələf quru ot*, *saman*, *avar* Zəngilan dialektində *qamış növü*, *yemiş* sözü *qovun*, Kəlbəcər dialektində *badamcan bağlarda bitən cır ərik*, *darax açmamış pambıq növü*, *kürə xiyar növü*, Füzulidə *kəkil cır tut ağacı*, Cəbrayıl dialektində *lalatərə lələ* mənasında işlənir. [4, s.167],[4, s.21],[3, s.53],[4, s.117]

Qarabağ şivələrində işlənən bir qisim floristik leksika vahidlərinə bir neçə regionun dialektlərində rast gəlmək olar. Bu sözlər bəzən Qarabağın regionlarında eyni mənada, bəzən isə fərqli anlamlarda işlənir. Cəbrayıl, Zəngilan dialektlərinin hər ikisində *acıqıcı vəzəri*, *gecəb* sözü isə hər iki bölgədə *yabanı bitki növünü* bildirir. *Xəzəz* sözü Füzuli, Xocalı, Xocavənd, Zəngilan bölgələrində *yabanı bitki* növüdür. [3, s.112] Lakin *mollabaşı* dialektik vahidinin Qarabağ şivələrində daşdığı mənalar fərqlidir. Belə ki, *mollabaşı* sözü Şuşa dialektində *yeyilən yabanı bitki adı*, Laçında isə *gül növünü* bildirir. *Qarğıdalı* məhfumunu Cəbrayıl şivəsində *peyğəmbər*, Laçın və Zəngilan şivələrində isə *peyğəmbəri* sözü ilə bağlıdır. *Bedana* sözü bənzər xüsusiyyətə sahib olmaqla Şuşa və Füzuli dialektlərində *toxumsuz tut*, *üzüm*, Cəbrayıl şivəsində isə *iri ağ tut* mənasında işlənir. [4, s.189] Eyni zamanda Qubadlı şivəsində ədəbi dilimizin orfoepik norması ilə eynilik təşkil edən *kətənköynəx* sözü *qoz* mənasını bildirir. Ədəbi dilimizdə inkar feil ilə omonimlik təşkil edən *qırma* sözünün Zəngilan dialektində qarşılığı *oduncaq* ismidir.

Göründüyü kimi ədəbi dilimizlə omonimlik təşkil edən, orfoepik və ya orfoqrafik bənzərliklər Qarabağ dialektlərində kifayət qədər floristik leksika vahidinə rast gəlmək olar. Lakin Qarabağ şivələrində ədəbi dilimizdə yer almayan, nə orfoqrafik, nə də orfoepik normaya uymayan xeyli sayda söz mövcuddur. Şuşa dialektində *qareyla*, Füzuli dialektində *balağ*, *bi-lərçin*, *bozax*, *xıra*, *qabalax*, Cəbrayıl şivəsində

buana, cən, dəvözü, kavra, qıçı, mövüz, murquz, Zəngilanda düələx, gər, gərməx, güzdəx, sirkan, şillan, şomu, Kəlbəcər şivəsində həmərsin, qundur, Qubadlı şivəsində lümə, Laçın şivəsində mosik, moyanə floristik leksikanı bildirən dialektik vahidlərin ədəbi dilimizdə qarşılıqları yoxdur. [4, s.299],[4, s.231],[4, s.353] Bu floristik leksika vahidləri yalnız Qarabağ zonasının müvafiq bölgələrinə xas olmaqla digər zonalarının dialektik fondunda rast gəlinmir.

Qarabağ zonasının toponimlərinə nəzər yetirdikdə burada da xeyli sayda flora leksikası vahidlərinin iştirakı ilə əmələ gələn sözlərin olduğunu görə bilərik. Qrammatik quruluş etibarı ilə hər üç formada işlənməklə əsasən ərazinin fərqləndirici əlaməti, və ya bölgədən axan çayların adlarından təşəkkül tapan toponimlər lüğətlərdə öz əksini tapmışdır. Füzuli və Xocavənd rayonlarının ərazisindən axan *Qozluçay çayı* floristik leksikanın Qarabağ toponimlərində əks olunduğu çay adlarından biridir. Floristik leksika vahidləri Qarabağ zonasının kənd toponimlərində daha çox qarşımıza çıxır. Bu toponimlərin əksəriyyəti Qarabağda bir oykonimə verilən adlardır. Bu tip toponimlərə Kəlbəcərdə *Alçalı, Almalıq, Heyvalı, Qamışlı, Çovdar, Xocavənddə Aragül, Arpadüzü, Arpaqədik, Zoğalbulaq, Xocalıda Aşağı Yemişan, Qarakütük, Cəbrayılada Kolludərə, Füzulidə Qarakollu, Dördçinar, Laçında Ərikli* kənd yaşayış yerlərini misal göstərmək olar.[5, s.48], [5, s.60],[6, s.28],[6, s.29],[7, s.441] Bəzi yaşayış məskənlərinin adları Qarabağın birdən artıq zonasında qarşımıza çıxır. Bu cür floristik leksika vahidlərinin toponimlərdə yer alan formalarına Kəlbəcər, Qubadlıda *Armudlu*, Kəlbəcər və Laçında *Qozlu* kənd toponimləri misal ola bilər.[7, s.442],[7, s.445]

Nəticə

Floristik leksika vahidlərini Qarabağ dialektləri və toponimlərində tədqiq edərkən bir sıra fərqləndirici xüsusiyyətlər nəzərə çarpır. Ədəbi dilimizdə işlənən floristik leksikanın Qarabağ şivələri və toponimlərində sadə, düzəltmə

və mürəkkəb formalarının işləndiyini görmək mümkündür. Burada fərqli olan amil floristik leksika vahidlərinin toponimlərdə yalnız orfoqrafik norma əsasında işlənməsi fonunda, dialektlərdə həm orfoqrafik, həm də orfoepik norma ilə işlənən sözlərin yer almasıdır. Bununla yanaşı Qarabağ şivələrində mövcud olan bir qisim flora leksikası vahidlərinin toponimlərdən fərqli olaraq ədəbi dilimizdə ekvivalenti yoxdur. Qarabağ dialektlərində işlənən floristik leksika vahidlərinin bir qismi bu bölgənin bir neçə zonasında eyni zamanda yer almaqla eyni mənanı, bəziləri isə fərqli məfumları bildirir. Həmçinin Qarabağ dialektlərində yer alan bir qisim sözlər isə ədəbi dilimizlə omonimlik təşkil edərək fərqli məfumları ifadə edir. Dialektlərin tədqiqi zamanı endemik xarakterli və yalnız Qarabağ zonasında yer alan bir qisim ot, ağac, kol adları vardır ki, onlara digər bölgələrimizdə rast gəlinməməsi səbəbindən ədəbi dilimizdə bu bitkilərin qarşılıqları mövcud deyil. Ekvivalentlərinin olmaması səbəbi ilə bu növ floristik leksika vahidləri dialektik lüğətlərdə ümumi isim formasında qeyd edilir. Bu və bənzər xüsusiyyətlər floristik leksikanın Qarabağ dialektlərində və toponimlərində tədqiqinin aktuallığını şərtləndirir.

ƏDƏBİYYAT

1. Məmmədli M. Azərbaycan dialektologiyası. Bakı:., Zərdabi-Nəşr nəşriyyatı.2019 352 s.Yusifov Y., Kərimov S. Toponimikanın əsasları. Bakı: Maarif nəşriyyatı, 1987, 204 s.
2. Rəhimov A. Azərbaycan dilinin Zəngilan şivələri sözlüyü. Bakı: Elm və təhsil nəşriyyatı, 2019, 189 s.
3. AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu. Azərbaycan dialektoloji lüğəti. Ankara. TDK yayımları, 1999, 374 s.
4. AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu. Azərbaycan toponimlərinin ensiklopedik lüğəti. I cild. Bakı: Şərq-Qərb nəşriyyatı, 2007, 304 s.
5. AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu. Azərbaycan toponimlərinin ensiklopedik lüğəti. II cild. Bakı: Şərq-Qərb nəşriyyatı, 2007, 304 s.
6. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzi. Azərbaycan dilinin işlək orfoqrafiya sözlüyü. Bakı, 2017, 448 s.

Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu
elnure.huseynova@mail.ru

FUNCTIONAL FEATURES OF FLORISTIC LEXICON IN KARABAKH DIALECTS AND TOPONYMS

E.E. Huseynova

The history of the first settlements of Karabakh the land of Azerbaijan dates back to thousands years ago. From the archeological point of view found by Professor Mammadali Huseynov, the lower jawbone of an ancient man belonging to the Paleolithic period, typical of the Ashel culture, was discovered in the land of Karabakh. Karabakh, which has an ancient history, is also rich in a number of endemic plants. The Khari-bulbul is the symbolic attribute of the Patriotic War grows only in Karabakh. The dialects of the rich land of Karabakh also attract attention with their floristic lexicon. Thus, floristic units appear not only in the dialects of the Karabakh region, but also in the toponyms of this region. When we study the existing toponyms, we can see that they are sometimes given to several settlements in the Karabakh zone. On the other hand, a number of similarities and differences in the dialects of the Karabakh region also attract attention. While exploring the Karabakh dialects, we can see that a large number of floristic lexical units are used in different grammatical structures. Sometimes these compound nouns are derived from human names, organs, or personal names. Floristic lexicon appears in different forms in the dialects and toponyms of different regions of Karabakh. The researching of the development of floristic lexicon in such different forms is important from both a toponymic and dialectological point of view.

Keywords: *Karabakh dialects, Karabakh toponyms, floristic vocabulary, endemic flora, dialectological dictionaries, toponymic researches*

ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ФЛОРИСТИЧЕСКОЙ ЛЕКСИКИ В КАРАБАХСКОМ ДИАЛЕКТЕ И ТОПОНИМАХ

Э.Э. Гусейнова

Карабах является исторической территорией Азербайджана, и история первых поселений здесь восходит к тысяче лет до нашей эры. Профессором Мамедали Гусейновым была обнаружена археологическая находка периода Ашельской культуры палеолита на земле Карабаха – нижняя челюсть древнего человека. Карабах, имеющий древнюю историю, также богат множеством эндемичных растений. Хары-бюльбюль – символический атрибут Отечественной войны, растет только в Карабахе. Карабахские диалекты также привлекают внимание своей богатой флористической лексикой. Флористические единицы появляются не только в диалектах Карабахской зоны, но и в топонимах этого региона. Если изучить существующие топонимы, то можно увидеть, что иногда они присваиваются нескольким населенным пунктам в зоне Карабаха. С другой стороны, ряд сходств и различий в диалектах Карабахского региона также привлекает внимание. Таким образом, при изучении карабахских диалектов мы видим, что большое количество флористических лексических единиц используется в различных грамматических структурах. Иногда эти слова образуют сложные существительные, некоторые из которых образованы от личных имен. Флористическая лексика в разных формах встречается в диалектах и топонимах разных регионов Карабаха. Изучение развития флористической лексики в таких разных формах важно как с топонимической, так и с диалектологической точки зрения.

Ключевые слова: *карабахские диалекты, топонимы Карабаха, флористическая лексика, эндемичная флора, диалектологические словари, топонимические исследования*